

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 17.

V Ljubljani, 1. septembra 1875.

Tečaj XV.

Moderna pedagogika.

(Konec.)

Jasno je, da tako skerčenje odgoje za sedanje življenje, kakor je zastopa moderna pedagogika, mora imeti svoje vzroke le v tem, ako se molče ali naravnost prizna, da je človek bitje, vstvarjeno le za ta svet, da nima neumerjoče duše, da je s sedanjim življenjem vse pri kraji. Le tedaj, ako vzamemo, da je to resnično, bi se dalo opravičiti, da se izključi pri odgojevanji vsak ozir na prihodnje življenje, in da je edini namen odgoji izrediti človeka tako, da bo sposoben za zemske zahteve in za pospeh zemskih koristi.

Moderna pedagogika je že iz tega stališča sad tvarinarstva, hči je njegova, in ne more drugemu služiti kakor njemu. Tudi mogoče, da vsi, ki zagovarjajo moderno pedagogiko, ne poznajo njenega izvira, in da nekatere le preslepe olikane fraze od človečnosti in napredka, in zarad svetle lupine jedra ne poznajo, a to stvari ne spremeni. Moderne pedagogike ne moremo razumeti drugače, ako ji ne denemo v podlago tvarinarski darvinizem, po katerem je človek v svoji splošnosti le poslednja doveršitev naravnega razvoja.

Pa ravno tako resnično je tudi, da je to posamesnemu in vesoljni človeški družbi v neizmerno kvar, ako se ima človek izrediti le za to življenje.

a) Kar zadeva gojenca, naj ga moderna izreja še tako izuči za to, kar ga čaka na svetu, za koristi, ki se mu ponujajo, naj se mu pamet še tako dobro razvije in naj si pridobi vednost, kolikor mu drago, a odgoja, ako je taka, kakor smo zgoraj rekli, mu ne more dati moralnega

stala, in človeka brez moralnega stališča, strasti sem in tje gonijo, poslednjič ga v pogubo pahnejo, in še celo vživanje časnih dobrot je njemu v kvar. Da pa moderna odgoja gojencu ne more podati moralnega stala za to življenje, izvira od tod, da moralnost ali nrvnost vzraste le iz vere, in iz živega spoznanja tega, da s sedanjim življenjem na tem svetu še ni konec vsega. Kakor hitro se pa to taji, in se misel in kopernenje človekovo naveže le na to, kar vidi, zgine iz serca vsak višji nagib; ako je še govorjenje od moralnosti, pa ta ne more drugačna biti kakor navadne oblike v vsakdanjem občenju, a te se morejo le toliko časa varovati in deržati, dokler je kaj od njih pričakovati, t. j. pravičen in pošten sem le toliko časa, dokler to kaj nese, vljuden, dobitljiv sem vsakemu, a le toliko časa, dokler ga potrebujem, dokler kaj od njega pričakujem!

b) Pa tudi družbi je ta „moderna“ izreja škodljiva. Pervič sloni vsa družba na moralni podlagi. Odgoja tedaj, ki že po svoji nameri mora škodovati ljudski morali, razdira podlago družbi. Drugič pa, ako odgoja nima drugačnega namena, kakor tega, da pripravi človeka za ta svet, da je sposoben skrbeti za svojo korist, tako vsadi gojencu kal brezobzirne samopridnosti. Ali se more od človeka, kateremu se je zmiror reklo: „Uči se, da postane kaj iz tebe in da boš mogel življenje uživati“, pričakovati, da bi za druge delal in se za nje žertoval? drugače, ako pride to vse tudi njemu na korist. To bi bilo pač neumno in nedosledno, ko bi svoje koristi ne stavil nad vse, ne glede na druge, katerim se po teh načelih tudi ni treba pečati za druge, ker so na istem stališču, kakor on sam. Tako je moderna odgoja vsled svojega namena tudi izreja v samopridnost.

Samopridnost pa zopet ne more drugače, da podira družbo. Človeka loči od človeka, kajti samopridnost skerbi le za se, tedaj ne združuje, ampak razdružuje, razdira živo vez ljubezni, ki človeka veže na človeka in razdene živo osnovo v družbi tako, da ostane poslednjič le surova sila, ki ljudi združuje in varuje družbo občnega razpada.

c) Moderna pedagogika se brani na vse kriplje teh nametkov. Nihče toliko ne govori od „prave, resnične moralnosti“, kakor zastopovalci moderne pedagogike. Pravijo namreč, mladina se mora odgojiti za pravo moralnost, ni pa treba za to vernosti, mogoče je, moralnost doseči in še boljše in popolnejšo, kakor pri verski odgoji. Nihče dalje toliko ne govori „o dobrodelnih koristih, o državljanskih dolžnostih, o solidarnosti v socialnem prizadevanju“, kakor ravno ti zastopovalci moderne pedagogike. Moderna odgoja, tako govore, ravno gleda na to, da se posamezen čuti kot ud vesoljstva, in da v tej zavednosti dela za občno, tedaj tudi za svojo blagrost in ako je treba, tudi donaša žrtev. Ako se tedaj moderni pedagogiki očita, da razdira moralnost in družbo, „to ni opravičeno“.

d) A to so le govorice, ki so brez vsake podlage. Nič ne hasne,

ako se govori od moralne odgoje, če pa načelo, katero je odgoji v podlogo ravno v to dela, da se človek ne more odgojiti v notranjo popolnost. To se pa zgodi, ako gremo za načelom, da je človek le za ta svet in se more tudi v to vzgojiti. Zunanja uglajenost še ni moralnost; sicer more zakriti notranjo surovost in nemoralnost v sercu in tako na videz goljufati, ako se pa notranje spridenje prikaže skozi uglajeno zunanost, je pa ta to toliko bolj zaničljivo, ker je hinavščina. Nič ne koristi, ako se govori od občinskega duha, od solidarnosti družbinih korist, ako je odgoja po svoji nameri taka, da izključuje občinski duh in le služi samopridnosti. Ako se človek izredi izključljivo le za to življenje, ne more iz tega vzrasti drugačen sad, kakor nepogojna samopridnost. Vse kar govoriči „moderna pedagogika“ o moralnosti, o duhu občne koristi, o dobrodelnih namenih, ne kaže drugega, nego to, kako se ji tesno godi pri takih vprašanjih. Ker ne more vsaditi gojencu v serce pravega čuta za moralnost, za občno korist, tedaj si pomaga z besedami, da bi tako odpravila pomisleke, katere ima slehern, ki mirno te reči prevdarja, zoper moderno odgojo in njene posledice.

e) Skušnja pa tudi uči, da moderna pedagogika, kjer raste, res tak sad rodi, kakor smo ga zaznamovali. Svet ne sliši rad, kedar se govori od tega, nikdo noče kriv biti, a tačas, ko hočemo teorijo poskusiti, moramo vendar-le pogledati, kako je to praktično, kako se to ponaša v vsakdanjem življenji. A sad v resnici ni tak, da bi priporočevali moderno pedagogiko. Prav tam, kjer je moderna šola v naj lepšem cvetji, tam je tudi nepokorščina, razuzdanost in samopridnost doma. Strašna razuzdanost po večjih mestih, ki postaja čedalje večja, pride iz mnogo različnih vzrokov, gotovo pa je tega naj več kriva moderna odgoja. Ako že odgoja napeljuje človeka le na materielnost, in mu ne stavi višjega družinskega reda, ki izvira iz vernosti, pred oči, potem ni drugače, da človek, kedar stopi med svet, postane materialen in se uda čutnosti in samopridnosti. Odgoja ga je že v to napeljevala.

Iz tega pa se vidi: človek ne sme biti odgojen le za sedanje življenje, ker ni vstvarjen le za ta svet. Ako moderna pedagogika to terdi, je to tako zelo zoper zdravo pamet, da se kaj enacega ne najde v zgodovini. Vsako ljudstvo in ob slehernem času se je oziralo več ali manj na življenje unega sveta, tako v ljudskem gibanji, tako pri izreji. Odgojo le za to življenje je le mogoče najti pri ljudstvu, katero je na najnižji stopnji omike, ako se sploh more pri takih govoriti od odgoje. A ljudstvo, ki se omike poprime in spozna potrebo odgoje, išče pri odgoji višjo mer, in si prizadeva prestopiti meje zemskega življenja.